

ARYEH SHMUELEVITZ, *The Jews of the Ottoman Empire in the late Fifteenth and the Sixteenth Centuries. Administrative, Economic, Legal and Social Relations as Reflected in the Respona*, Leiden 1984, IX+207 sayfa.

Osmanlı tarihi içinde azınlıkların önemli bir yeri bulunmaktadır. Bunlar arasında da Musevi dinine mensup olanların da özel bir yere sahip oldukları uzun zamandan beri teslim edilmişti. Avram Galanti tarafından hızlandırılan çalışmalar Uriel Heyd ve Bernard Lewis adlı iki çalışkan araştırmacının arşivlerimize girmeleri ve kıymetli malzemeleri ortaya çıkarmalarından sonra değişik bir görünüm kazanmağa başladı. Bunların açtıkları yolda yürüyenler de kendi ilgileri ölçüde ortaya bir hayli araştırma çıkardılar. Şimdi, Hollanda'da bulunan Brill yayınevi tarafından çıkarılan bir yeni eser de bu alana eğilmektedir. Bu gurubun en faal dönemlerinden biri olan Onbeş ve Onaltıncı yüzyıllar ile sınırlanmakta, konuyu dağıtmadan belirli bir çağı aydınlatmaktadır.

Eserlerde Türk kaynakları epey sınırlıdır. Daha önce yapılan çalışmalar sırasında belirli kaynaklarımız araştırmacılar tarafından bizzat görülmüş iken bu kitapta, yapılan ana kaynak çalışmalarına dayanılarak Türk tarafı incelenmiştir. Eserin ana kaynaklarının büyük çoğunluğu İbranice eserlere dayandırılmıştır. Asılları yanında İngilizce gibi yaygın bir bilim dilinde de çevirisinin verilmesi, yararlanma alanını genişletmektedir. Bu sayede de görmemiz mümkün olmayan epey malzeme sahibi olmaktadır. Musevilerin Osmanlı devleti içinde oynadıkları rol büyük ölçüde ticaret alanında ve yapılan büyük ihalelerde kendisini göstermiştir. Araştırmacı bu alana büyük bir ağırlık vermek suretiyle, çok yararlı bir girişimde bulunmuştur. Bu alanda Halil İnalçık tarafından yapılan çalışmalar yanında, Ömer L. Barkan'ın kaleminden çıkan araştırmaları dikkate alan yazar, bu alanın belirli bir yönünün önemine yeni bilgiler kazandırmaktadır. Böyle güzel bir kitap esas kaynakların da eleştirci süzgecinden geçmesinden sonra bir kez daha ele alınması kaçınılmazdır. Örnek araştırmacılar, kitabın sonuna konulan kaynakçada açıklanmıştır. Ek kısmında da, Osmanlı tarihi için yararlı olacak kaynakları kaleme alan kişiler hakkında kısa fakat yararlı bilgilerle doludur. Böyle bir kıymetli klavuzu meydana getiren araştırmacıyı daha başka eserlerin yazarı olarak da görmek isteriz.

Doç. DR. MAHMUT H. ŞAKİROĞLU